

Izlaganje profesora dr. sc. Jure Zovke na znanstveno-stručnom skupu „Rješenje hrvatskog pitanja za europsku Bosnu i Hercegovinu“, u Neumu 15. ožujka 2018.

KAKO USPOSTAVITI EUROPSKU ORIJENTACIJU BOSNE I HERCEGOVINE

Moje je izlaganje prožeto Hegelovim konceptom političke filozofije, shvaćene kao vrijeme zahvaćeno mišlju: «die Zeit in Gedanken gefasst». Riječ je o pokušaju filozofske prosudbe stanja stvari nešto više od četvrt stoljeća nakon konstituiranja Bosne i Hercegovine, koja nažalost još uvijek nije dosegla status suverene države. Kao hercegovački «gastarbeiter» u Hrvatskoj htio bih dati svoj sud, po mogućnosti objektivan i nepristran, o kulturno-političkom kontekstu koji je uvjetovao sadašnje stanje stvari. Prije četiri godine držao sam na konferenciji u Sarajevu „The Long Shots of Sarajevo“, 24. - 28. 6. 2014., izlaganje o posljedicama Sarajevskog atentata, jednog događaja koji je u svjetskoj historiografiji bio protumačen kao bacanje iskre u bure puno baruta. Glavna je intencija mog izlaganja bila pokazati da je Sarajevski atentat Gavrila Principa na austrougarskoga prestolonasljednika inicirao za Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu civilizacijski krah s dalekosežnim posljedicama. Preko noći BiH je napustila svijet zapadnjačke civilizacije i preselila se, da parafraziram Miroslava Krležu, u «pijanu balkansku krčmu», gdje se nametnula nova životna forma bizantskog, protuprosvjeteleskog komunitarizma. Moj dojam je da je jugoslavenska životna forma – ovdje koristim termin u smislu Wittgensteinove «Lebensform» kao zajedništvo jezika i kulture – još uvijek je dobro prisutna u regiji i četvrt stoljeća nakon raspada balkanske federacije. Riječ je, naime, o životnoj formi koja je nastala kao rezultat postupnog zbližavanja južnoslavenskih naroda u borbi protiv germanizma, a sve je ubrzano posljedicama Sarajevskog atentata.

Kao promatrač iz Hrvatske pokušao sam dokazati da u bosanskim intelektualnim krugovima vlada prijepor glede interpretacije Sarajevskog atentata. Na atentatore, pripadnike organizacije Crna ruka, gleda se s dva dijametralno suprotstavljena gledišta. U Republici Srpskoj Gavrilo Princip i njegove pristaše hvaljeni su kao heroji i revolucionari koji su pridonijeli raspadu Austro-Ugarske Monarhije i stvaranju Kraljevine Jugoslavije.

U bošnjačkim intelektualnim krugovima na razdoblje austrijske vladavine, u kojemu je BiH doživjela nezapamćeni gospodarski procvat, većina bošnjačkih intelektualca gleda kao na “period zapadnjačke okupacije”. Tu primarno mislim na trust mozгова okupljenih oko akademika Muhameda Filipovića Tunje, potpredsjednika Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti. Vladavinu Austro-Ugarske Tunjo Filipović prosuđuje kao teška vremena, u kojima je došlo do egzodusa muslimanskog stanovništva u Tursku, i zapravo jedinom razdoblju u povijesti BiH kada se povećao broj katolika. Ostaje otvoreno pitanje u kojoj mjeri političari bošnjačkog establišmenta dijele mišljenje akademika Muhameda Filipovića. Bošnjački intelektualci i većina njihovih političara ignorira činjenicu da je austrijska vladavina prido-

nijela modernizaciji Bosne i Hercegovine, njezinom gospodarskom napretku, promicanju tolerancije i međureligijskoga dijaloga. Tijekom austrougarske vladavine uvedeno je sekularno zakonodavstvo i formirana Islamska zajednica BiH, neovisna od Istanbula. Zahvaljujući kratkotrajnoj vladavini Austro-Ugarske, bosanskohercegovački muslimani su postali dio zapadnjačke civilizacije, po kojoj se razlikuju od većine muslimana u svijetu.

Međutim dojam je da su se stvari u bošnjačkoj politici od raspada Jugoslavije stubokom promijenile te da *mainstream* bošnjačke političke i akademske elite vidi u kontroverznom turskom premijeru Recepu Tayyipu Erdoğanu neosporni ideal u kreiranju suvremene politike Bosne i Hercegovine. Utjecaj emisara iz Erdoğanove Turske među bošnjačkim političkim i intelektualnim krugovima postaje sve vidljiviji, jednako kao i utjecaj Putinove ruske diplomacije među srpskim stanovništvom u Republici Srpskoj. Zajednička im je antieuropska indoktrinacija da Bosna i Hercegovina nikada nije autonomno pristala biti europska zemlja, pa stoga i ne treba biti ni u budućnosti. Bošnjačke političare ne smeta previše što se Erdoğan već kao gradonačelnik Istanbula deklarirao pristašom šerijatskog zakonodavstva, tvrdeći da nije moguće istodobno biti musliman i zagovornik sekularne države. Europsku uniju je nazvao "Unijom kršćana" u kojoj Turska nema što tražiti. Jesu li bošnjački političari i intelektualci sve više skloni prihvatiti takvo mišljenje kao političko rješenje za BiH? Ako je dio utjecajne bošnjačke akademske zajednice pokazao svoje otvorene simpatije prema spornoj antieuropskoj politici turskog premijera, ne treba čuditi da će isto učiniti i proislamski bošnjački političari.

Hrvati u BiH trenutačno jedini otvoreno zagovaraju pristupanje BiH euro-atlantskim integracijama. Za jedan ozbiljniji zaokret u procesu pridruživanja Europskoj uniji Hrvati trebaju saveznike. Puno toga će ovisiti o daljnjem razvoju procesa pridruživanja Srbije Europskoj uniji. Ako se Srbija uspije oprijeti ruskom utjecaju i provede do kraja taj proces približavanja EU-u, onda će jamačno doći do promjene na političkoj sceni u RS-u. Hrvati se ne bi smjeli oslanjati samo na jednog «saveznika» u ovom procesu, nego igrajući na kartu Bruxellesa, trebali bi i među bošnjačkim političarima potražiti suputnike za Europu. Neće to biti jednostavno, no jasno je da BiH ne bi smjela imati alternativu u odnosu na pristupanje Europskoj uniji.